

● A miniszter, aki haranglábat is védnökölt Klebelsberg és Szeged szerelme

A szegedi egyetem alapkövetétele 1926 október 5-én. Klebelsberg egyik legnagyobb elképzelése vált valóra

A pestiek lefitymálták, Szeged viszont a keblére ölelte: Zombori István történész szerint ez volt az egyik fő oka annak, hogy Klebelsberg Kunó, a Bethlen-kormány iskolareformer kultuszminisztere beleszeretett Szegedbe. A város és a miniszter közötti kapcsolat olyan bensőséges lett, hogy Klebelsbergnek ma is szabályos kultusza van. Alábbi interjúnk Zombori Istvánnal készült.

● *A Trianon okozta sokk után sokan úgy vélték, Szeged kulturálisan és gazdaságilag is lassú sorvadásra ítéltetett. Milyenek voltak azok a megváltozott körülmények, amelyekkel a Bethlen-kormány és a kultuszminiszterének később szembe kellett néznie?*

– Az első világháború után Szeged számára különösen katasztrofális volt, ahogy az ország belsejében lévő városból egyszerre határszéli várossá vált. Szeged kulturális és gazdasági vonzáskörzete az Arad-Temesvár-Újvidék-Zombor vonalig

terjedt, ez a terület gyakorlatilag egyszerűen elveszett. Sokan kérdezik, miért nem építették újjá a háború után a vasúti hidat. Erre én mindig azt mondom, azért, mert az a híd nem 1944-ben robbant fel, hanem 1920-ban, amikor azok a vasútvonalak megszüntek, amelyeken addig a gabonát, zöldségeket, stb. hozták. Ugyanígy a folyóval is: a Maroson keresztül Erdélyből minden jött. 1920 után ennek vége lett. A városnak teljesen új körülményekkel kellett szembené-

● *Az utóbbi időben egyre többször elhangzik az a kérdés, hogy mi lett volna, ha akkor nincs egy Klebelsberg-habitusú kultúrpolitikusunk...*

– Igen, és egy időben sok olyan véleményt is lehetett hallani Klebelsbergéről, hogy ő volt a nagy „elitista kultúrpolitikus”. Természetesen ez így nem igaz: soha annyi elemi iskolája és óvodája nem épült a huszadik századi magyar polgári társadalomnak, mint épp az ő idejében. Ha mondjuk Klebels-

bergnek semmi köze Szegedhez – mint ahogy sok más városhoz nem volt ilyen kapcsolata – akkor is építettek volna iskolákat, de hogy mennyit, azt nem tudjuk. És itt figyelemmel kell lenni olyan személyiségekre is, mint Glattfelder Gyula püspök, aki 1923-ban jött Szegedre és Schneider Vencel, az alsóvárosi ferences házfőnök, hiszen Szegeden többek között az ő tevékenységük ösztönözte a miniszter politikáját. Én most kezdek rájóni arra, hogy Klebelsberg tálalmánya, az alföldi tanyasi iskolahálózat kiépítése, valamint a hozzá való anyagiak biztosítása legalább akkora tett volt, mint Amerikában a mai napig is legendás iskolabusz. A magyar Alföldön nem volt busz, nem volt út és nem volt pénz. Ehelyett Klebelsberg olyan körzetben építtetett iskolákat, amelyet

● *Mitől lett olyan kedves város Szeged a kultuszminiszternek?*

– Klebelsberg nem véletlenül szeretett bele Szegedbe! Eredetileg ugye semmi köze nem volt a városhoz, de amikor a fővárosban akarta az elképzeléseit véghezvinni, a pestiek lefitymálták. Ugyanakkor Debrecen, de főleg Szeged a keblére ölelte: a város és a miniszter el voltak ragadtatva egymástól. Klebelsberg Szegeden és Szeged környékén mindig szívesen tett eleget mindenféle meghívásnak. Tudjuk, hogy az akkori városban a Hattystelep egy 1000-1500 lakosú kis vasutastelep volt. Erre a kis telepre például Klebelsberg kultuszminiszterként, a kor-

személyesen tervezetett meg. Ezt úgy kell elképzelni, hogy a földes lakásokból, a 2-2.5 méter belvilágú tanyasi házakból ezek a gyerekek egy csodaiskolába jártak, ahol a tanítónak háromszobás lakása volt és egy jó módú polgár szintjén állt. Klebelsberg a XX. század első felének megfelelő nyugat-európai iskolaviszonyokat teremtett a magyar tanyavilágban!

● *Mitől lett olyan kedves város Szeged a kultuszminiszternek?*

– Klebelsberg nem véletlenül szeretett bele Szegedbe! Eredetileg ugye semmi köze nem volt a városhoz, de amikor a fővárosban akarta az elképzeléseit véghezvinni, a pestiek lefitymálták. Ugyanakkor Debrecen, de főleg Szeged a keblére ölelte: a város és a miniszter el voltak ragadtatva egymástól. Klebelsberg Szegeden és Szeged környékén mindig szívesen tett eleget mindenféle meghívásnak. Tudjuk, hogy az akkori városban a Hattystelep egy 1000-1500 lakosú kis vasutastelep volt. Erre a kis telepre például Klebelsberg kultuszminiszterként, a kor-

mány második embereként mind az óvoda, mind a harangláb (!) avatására ellátogatott. Az ő személyes pártfogó tevékenysége, védnöksége akkor gyakorlatilag pénzre váltható volt, hiszen erre a ma is elképesztő mennyiségű iskola és óvoda építésére a helyi kis önkormányzatok egyszerűen nem vállalkozhattak volna.

● *Az ország akkor is nehéz anyagi helyzetben volt. Honnan vették a pénzt az iskolaépítések-re?*

– Soha ilyen a magyar kultúra történetében nem volt: Klebelsberg az akkori állami költségvetésnek a mintegy 10 százalékát kiharította. Ez akkor személyi kérdés volt, hiszen Bethlen István miniszterelnöksége alatt gyakorlatilag ő volt a második ember a kormányban. Ezt a személyi befolyást ma a hivatásos gazdaságtörténészek némileg szemrehányólag róják fel neki, mondván, hogy az ország gazdasági lehetőségeit messze túlhaladó százalékot fordított az ország költségvetéséből a kultúrára. Tény: Klebelsberg kiválóan tudta menedzselni az elképzeléseit, és ehhez Szegeden a Glattfelderhez hasonló személyiségek kiváló partnerei voltak.

● *Mi lett a közvetlen következménye az iskola-programnak Szegeden?*

– Szegednek a XIX. század vége, XX. század elejétől kezdve egy jó polgári- illetve reál középiskolai és gimnáziumi rendszere volt, ami megfelelt az akkori városi polgárság művelődési igényének. Nagyon nagy gond volt viszont – és a huszas évek elején ez égető problémaként jelentkezett –, hogy a részben Trianon miatt, részben a szükségszerű iparosodás miatt terjeszkedő város éppen kialakuló teleprendszerén hogyan oldják meg az oktatást. Ezeknek a már összesen több tízezres telepeknek az óvodai és elemi iskolai képzését oldotta meg a klebelsbergi fellépés, mintegy anyagot szolgáltatva a városban működő minőségi középfokú oktatáshoz is.

Panek József

DM ajánló

MA

A VÍZÖNTŐ KLUB 18 órákor tartja következő összejövetelét a Bartók Béla Művelődési Központban. Téma: Radiesztézia és annak gyakorlati bemutatása.

A SZEGEDI OPERABARÁTOK EGYESÜLETE 18 órákor megismételt vezetőségválasztó közgyűlést tart a Bartók Béla Művelődési Központ nagytermében.

AZ AURA TERMÉSZETGYÓGYÁSZ KLUB programja: 18.30-kor A Bermuda-háromszög rejtelméi címmel tart előadást Boros Imre klubvezető a Belvárosi Klubban (Madách-Bocskai utca sarok).

A DIANETIKAI KÖZPONT szervezésében Klocser Zoltán tart előadást Asszisztok címmel 18.30-kor a Teréz u. 9/A.-ban.

A KÖLTÉSZEK NAPJÁNAK ELŐESTÉJÉN... – A Szimpla Színpad másora 19 órától lesz a Juhász Gyula Művelődési Központban.

RÓKUSI ORGONAESTÉK: 19 órától Hollai Keresztély (Debrecen) hangversenyét rendezik meg a rókusai rk. plébániatemplomban. Közreműködik: Molnár Pál blockflóten.

PAVLOVICS DÁVID klasszikus gitárkoncertjét hallgathatják meg az érdeklődők 19 órától a Király-König Péter Zeneiskola nagytermében. A darmstadti zeneakadémián tanuló művész Bach, H. Villa-Logos, B. Budzinski és D. Aguado műveit adja elő.

A FŰ-VÉSZ KLUBBAN 20 órákor A rajzoló szerződések című filmet vetítik.

A JATE KLUBBAN 20 órákor Hobo József Attila-estje.

HOLNAP

INGYENES JOGI TANÁCSADÁST TART dr. Csepregi Tamás ügyvéd 14-től 16.30 óráig a United Way Eszperantó utca 1. alatti épületében.

ORIGAMI KÖR 14.30-tól a Gyermekkönyvtárban.

MAGYAR FILMBARÁTOK KÖRE – délután 3 órától a Te rongyos élet című filmet vetítik a Dugonics moziban.

A MÉRNÖKI KAMARA Csongrád megyei csoportja Mérnöki biotechnológiák című előadást tart a kamarai könyvtárteremben (Kálvária sgt. 14.), 16 órától. Előadó: dr. Nemcsók János professzor, államtitkár.

AZ ÚJSZEGEDI NYUDÍJASKLUBBAN az Elvezett paradicsom című filmet vetítik délután 4 órákor – Sarkadi Imre író emlékeztérére.

A JATE KLUBBAN 17 órától Stomo Klub – a Szarvasvadász című film vetítése; 19 órától Kagylóklub: Hangulatképek – ősi kultúrák maradványai, zenés diavetítés; A szekrény című darabot a Gárdonyi Géza Színtársulat adja elő; 21-től hajnali 3-ig Student est. Műsorvezető: Poór Zsolt, Mátrai Róbert.

AZ ETKA JÓGA Nemzetközi Egyesület 17 órától tartja klubfoglalkozását a MÁV Művelődési Házban (Rákóczi u. 1.).

CSEBNOBIL KÖVETKEZMÉNYEI címmel Schultz Tihamér mérnök előadása 17 órákor lesz a Juhász Gyula Művelődési Központban; A boldogulás lehetőségeiről Benárik Ádám asztrológus 18 órától tart előadást a Kozmo-Arknum Klubban.

RÉGI ZONGORISTÁK KLUBJA a Hungária Szállóban, este 7 órai kezdettel. A hangulatért felelősek a klubtagok: Arany János, dr. Csánádi Lajos, dr. Dobler László, dr. Lévy Endre, dr. Mózes János, dr. Veres László. A dobnaál: Várnay Szilárd. Az est házigazdája: dr. Polgár Gyula.

A FŰ-VÉSZ KLUBBAN 20 órától Ambie tCafe – new age & ambient musics.

FRANCIA ZENEI NAPOK – hangverseny a Fialat Művészek Egyesülete előadásában, este 7 órától a Király-König Péter Zeneiskolában – az Alliance Française és a zeneiskola szervezésében.

AZ ALKOTÓHÁZBAN (Árboc u. 1-3.) ma délután 3-tól 6-ig hízmész, délután 4-től este 8-ig kosárfonás, csuhéfonás; holnap délután fél 4-től fél 7-ig fazekas szak- kör felnőtteknek, délután 4-től 7 óráig fagaragó szakkör.

Nyerjen repülőjegyet!

A Morton's Légiutazási Iroda és a Délmagyarország Kft. közös nyereményjátéka folytatódik, amelyben az utazási irodán kívül hat ismert és különösen ajánlott légitársaság is részt vesz. Minden hónapban egy-egy repülőjegyet nyerhetnek. A sorsolást közjegyző jelenlétében bonyolítjuk le.

Azok között, akik az összes fordulóban hibátlan választ küldenek be, pluszban kisorsoljuk a Morton's

különajándékát, egy New York-i repülőjegyet.

A negyedik hét végén megfajta az alábbi címre kérjük elküldeni: Morton's Légiutazási Iroda, 6722 Szeged, Petőfi Sándor sgt. 7. A borítékra kérjük írják rá: „Szeged közkezdelt repülőjegyirodája”.

A sokoldalú légitársaság

A Swissair első Budapestre közlekedő menetrendszerű járata több mint harminc évvel ezelőtt, 1965-ben szállt le a Feriegyi repülőtéren. Az évek során a járatok száma növekedett, az 1996-os nyári menetrendben számuk már elérte a heti tíz zennegyét. Budapest Feriegyi

hegy 1. terminálról minden reggel 9 óra 25 perckor indul a Swissair közvetlen járata Zürich felé, és a hét hat napján még egy délutáni járat is összeköti Budapestet Zürichel. Heti egy alkalommal pedig közvetlen járat üzemel Budapest és Genf között.

A Budapestre induló Swissair járatok egy és negyed órányi repülőút után érkeznek Zürich Kloten repülőterének „A” termináljába. Zürich kényelmes és közkezdelt tranzitállomás, ahonnan a világ 72 országának 127 célállomását lehet elérni a Swissair járataival. A zürichi és a genfi repülőter épületében pályaudvar is van, így a továbbutazók anélkül szállhatnak vonatra, hogy el kellene hagyniuk a repülőter épületét.

A Swissair olyan sokoldalú, mint az ország, amelyet képvisel.

E heti kérdésünk: Milyen géptípusokat üzemeltet a Swissair Budapestre?

Az új vámjogszabály által életbe lépett változásokon túl arra is kíváncsiak voltunk, vajon az eltelt egy héten milyen tapasztalatokat szereztek a fináncok, hogyan halad a törvény végrehajtása? Kérésünkre Takács László főhadnagy mondta el, hogyan telt az elmúlt egy hét, illetve az azt megelőző felkészülési időszak.

– Az elmúlt héten minden vámhivatalban kompetens emberek 24 órás ügyeleti szolgálatot tartottak a problémák minél gyorsabb megoldására – mondotta Takács főhadnagy. – Amiben egy-egy között nem tudtunk döntésre jutni, az országos parancsnoksághoz irányítottuk, s folyamatosan születnek is iránymutatások. Tisztában kell lenni azzal, hogy április 1-jével nem változott meg gyökeresen minden, hiszen a törvény 180 napot biztosít mindenki számára arra, hogy eldöntse, mivel és hogyan kíván foglalkozni. A kollégák

Új törvény, jó törvény

régóta tanulják már a törvényt. Kis nehézséget jelentett, hogy a végleges végrehajtási törvény március 25-én került kezünkbe. Így a felkészülés a tervezetkből történt, de szerencsére a tervezet és végleges változat között nincs lényeges eltérés.

● *Milyen jellemző problémákkal találkoztak?*

– Főként a kereskedelmi forgalomban voltak kérdések. Így felmerült, hogy mi lesz a vámszabaderületekkel, az ott lévő árukkal. Nos, az említett 180 napos átmeneti időszak ezekre is érvényes. Ugyanez érvényes a vámudvarokra is, nekik is rendelkezésre áll ez az idő a vámügynökséggel alakulásra, illetve esetleg a megszűnésre. Változtatnunk kellett a számítógépes adatfeldolgozási rendszerünkön. Újfajta nyilvántartási rendszert telepítettünk, mellyel egyelőre sok problémánk van, de ezek

szép lassan megoldódnak. Az utasforgalomban gond, hogy nem négy nyelvűek az árnyilatkozataink, tehát mindenféle okmányhoz ki kell állítanunk egy többnyelvű tájékoztatót. A kétszáz literen felüli üzemanyag kezelésével volt nehézségünk, hiszen a jogalkotó szerint erre a jövedéki törvény az irányadó. Valószínűleg egy török állampolgártól nem várhatjuk el, hogy jövedéki engedéllyel rendelkezzen, de a vámot meg kell fizetnie 200 liter behozott üzemanyag főmértékéig.

● *Elmondható-e, hogy az új vámtörvény könnyebbé, gyorsabbá, egyszerűbbé teszi a munkájukat?*

– Még mi is tanuljuk a jogszabályt, illetve a végrehajtását. De annyi bizonyos, hogy egyenesebb lesz az út, s használhatóbb a vámtörvény, mint a korábbi rendelet. A vámigazgatás azon van, hogy minden díszharmóniát megszűntessünk, s a félreérthető dolgokat tisztába tegyük. Véleményem szerint ez a törvény jó törvény. Mindent megteszünk azért, hogy eljuttassuk a jogszabályt, s annak szellemében tegyük a dolgunkat.

Arató László

Slágerajánlatunk:

Budapest–Washington repülőjegy: 70.000 Ft.
Olvasói klubkártyával: 66.500 Ft.